

Kényszerpihenő

A Dublini rendelet alkalmazásának összehasonlítása 11 tagállam gyakorlata alapján

Magyar nyelvű összefoglaló

A Dublin Transnational Network projekt célja, hogy bővítse a Dublini rendelet végrehajtásával kapcsolatos ismereteket, és elemzést készítsen a rendelet technikai alkalmazására vonatkozó tagállami gyakorlatokról. A jelentés egy összehasonlító elemzést tartalmaz a Dublini rendelet alkalmazásáról Ausztria, Bulgária, Franciaország, Görögország, Hollandia, Magyarország, Németország, Olaszország, Spanyolország, Svájc és Szlovákia gyakorlatát alapul véve. Szintetizálja a projektpartnerek által készített ország jelentések megállapításait, és kitér ezen tagállamok bírói gyakorlatára is.

15 év telt el az első Dublini egyezmény hatályba lépése óta, ennek ellenére több ellentmondás és probléma nehezíti a rendszer működését. Ez köszönhető egyrészt annak a rendkívül törékeny koncepciónak, amelyen a dublini rendszer nyugszik, ami azt a célt tűzi ki, hogy Európán belül azonos feltételek teremtharmonizált védelmi szintekkel, másrészt magán a rendeleten belüli hiányosságoknak. A jelentés célja, hogy hozzájáruljon a dublini rendszer, és az általa érintettek alapvető jogaira gyakorolt hatásának jobb megértéséhez, különösen a rendszer jövőbeni alkalmassági tesztjének fényében. Külön kiemeljük, ahol a tagállami gyakorlat példamutató. A jelentés továbbá segítséget kíván nyújtani a Bizottságnak és a tagállamoknak annak meghatározásában, hogy melyek azok a területek, amelyek a jövőben elfogadni kívánt Dublin 'III' rendelet átültetési fázisa során figyelmet igényelnek. A jelentés emellett ajánlásokat tesz a dublini rendszer jelenlegi gyakorlatában tapasztalt hiányosságok azonnali orvoslására, kivéve azokat, amelyek a felülvizsgált Dublini rendelet megfelelő végrehajtásával kiküszöbölhetővé válnak. Ezek az átmeneti reformok rövidtávon javítják a Dublini rendelet végrehajtását. Mindazonáltal egyértelmű, hogy a pusztán átmeneti reformok a dublini rendszer alapvető hiányosságait nem tudják orvosolni. Az ECRE és partner szervezetei egyetértenek abban, hogy hosszú távon szükséges a dublini rendszer alapelveinek alapvető felülvizsgálata, figyelembe véve a menedékkérők és bizonyos tagállamok kapcsolatát is.

Főbb megállapítások

Markáns különbségek észlelhetők a Dublini rendelet egyes tagállamokban történő alkalmazása között. Ennek eredményeképpen a Dublini rendelet hatálya alá tartozó menedékkérők menedékkérelmei nem mindig részesülnek tisztességes és hatékony vizsgálatban. Az Európában védelmet kereső menedékkérőket a dublini rendszer gyakran hosszú ideig aggasztó bizonytalanságban tartja úgy, hogy életük ténylegesen „függőben van”.

Statisztikai adatok és a Dublin rendszer költségei

A dublini rendszer hatékonysága kérdéses. A tagállamok átvételre irányuló megkeresései nyomán csak korlátozott számban kerül sor tényleges átadásra. A dublini rendszer ésszerűtlenségét jól szemlélteti, hogy egyes tagállamok gyakran ugyanannyi menedékkérőt fogadnak, mint amennyit átadnak egymásnak. Továbbra is kevés információ áll rendelkezésre a rendszer költségeiről. A dublini rendszer hatékonyságának átfogó becsléséhez elengedhetetlen a Dublini rendelet alkalmazásának költség-hatékonysági elemzése.

Tények

2009-ban és 2010-ben Európában az összes átvételre irányuló megkeresésnek átlagosan mindössze 25,75%-a nyomán került sor a Dublini rendelet hatálya alá tartozó menedékkérők ténylegesen átadására. Az elfogadott megkeresések körülbelül 34,86%-ára alapozva hajtottak végre ténylegesen átadást ugyanebben az időszakban. (Forrás: Eurostat adatelemzés)

A Dublini rendelet kritériumainak alkalmazása

A kritériumok alkalmazásához való egységes megközelítés a dublini rendszer zavartalan működésének záloga. A jelentés ugyanakkor komoly egyenlőtlenségeket tapasztalt a Dublini rendelet kritériumainak értelmezésében és alkalmazásában az egyes tagállamok között.

- Előfordul, hogy az eljárás során nem veszik figyelembe a tagállamok területén tartózkodó családtagok jelenlétét, és a tagállamok felelősségét más okra alapozva állapítják meg, szemben a kritériumok közti hierarchiával.
- Még ha a családra vonatkozó rendelkezéseket figyelembe is veszik, a 7., 8. és 14. cikket és/vagy a humanitárius klauzulát gyakran alkalmazzák megszorító módon, amely több esetben családok szétszakításához vezet éppen a Dublini rendelet égisze alatt, és ilyen módon ellentétes a tagállamok az Emberi Jogok Európai Egyezményének (Egyezmény) 8. cikkében és az Alapjogi Charta (Charta) 7. cikkében foglalt kötelezettségével.
- A kísérő nélküli kiskorúak menedékkérelmeinek vizsgálatáért való tagállami felelősség meghatározása a szerencsejátékokra emlékeztet. A kísérő nélküli kiskorúakkal való eljárás során érzékelhető különbségek tapasztalhatóak többek között a gondnok kijelölésére, a család egyesítésre, a gyermekek mindenekfelett álló érdekének vizsgálatára és koruk meghatározására, valamint a 6. cikk értelmezésére vonatkozóan.
- Az Eurodac adatai alapján a 10. cikk és az illegális belépés a leggyakrabban alkalmazott kritérium a menedékkérelmek vizsgálatára való tagállami felelősség megállapítása során, szemben ezeknek a kritériumok hierarchiájában elfoglalt, viszonylag alacsony helyével.

Adatok Bulgáriából

2011-ben Bulgáriából összesen egy családi okokon alapuló átadást hajtottak végre. A célország Németország volt, a megkeresés pedig egyike volt annak az összesen kilenc megkeresésnek, amelyet ezen az alapon küldtek Németországba (6), Franciaországba (1), Olaszországba (1) ill. Ausztriába (1). (Forrás: Bolgár Menekültügyi Statisztikai Ügynökség)

A mérlegelési jogkör alkalmazása

Tekintettel arra, hogy a szuverenitási és a humanitárius klauzula diszkrecionális jellegű, alkalmazásuk során bizonyos fokú rugalmasság biztosított a tagállamok részére. A gyakorlatban azonban ritkán hivatkoznak a fenti rendelkezésekre.

- A tagállamok többsége a szuverenitási klauzulát csak a különösen sérülékeny csoportba tartozó személyekkel kapcsolatban alkalmazza az eset körülményeitől függően vagy a Görögországba irányuló dublini átadások esetében az ott uralkodó humanitárius helyzetre tekintettel.
- Számos tagállamban eljárási szigorítások övezik a szuverenitási klauzula alkalmazását, például a bulgáriai joggyakorlat alapján a nemzeti bíróságok nem vizsgálhatják felül a klauzula alkalmazását mivel, ez jogi kötőerővel nem bír.
- Ausztriában, Németországban és Svájcban a szuverenitási klauzula alkalmazásához nem szükséges a menedékkérő beleegyezése.

- A humanitárius klauzula szigorú értelmezése és/vagy az a tény, hogy a klauzula alkalmazása együtt jár a családtagok definíciójának meghatározásával azt eredményezte, hogy a humanitárius klauzulát csak elvétve alkalmazzák a közigazgatási eljárás során.

Adatok Németországból

2011-ben Németország összesen 2.169, a többi tagállamból érkező átadás iránti megkeresést fogadott el. A humanitárius klauzula mindössze 25 megkeresésnek volt alapja.

Eljárási biztosítékok

A Dublini rendelet hatálya alá tartozó személyek jogi és közigazgatási eljárás során gyakorolt jogainak biztosítására különböző eljárási garanciákra van szükség. Ezzel szemben a jelentés azt állapította meg, hogy a vizsgált tagállamokban gyakran nem megfelelő eljárási biztosítékok szolgálják a menedékkérők jogainak garantálását.

- A tagállamok többsége szóróanyag és/vagy személyes interjú során tájékoztatja a menedékkérőket a Dublini rendeletről. A tájékoztatás minősége és mennyisége azonban nagyban eltér. A hatékony információátadást akadályozza a tájékoztatók és/vagy iránymutató jegyzetek nyelvi megfogalmazása, a bonyolult szakkifejezések használata, valamint ezen anyagok értelmezésének és fordításának minősége.
- Példamutató gyakorlat figyelhető meg Németországban, Szlovákiában és Hollandiában, ahol a menedékkérők hozzáférhetnek a saját aktájukhoz, amelyet a nemzeti hatóság tart nyilván a dublini eljárásra vonatkozóan. Mindazonáltal a gyakorlat azt mutatja, hogy a német közigazgatási hatóságok által őrzött aktákhoz való tényleges hozzájutás gyakran elhúzódik, és előfordul, hogy a felelős tagállam kilétére vonatkozó lényeges információkat kihagyják ezekből az iratokból.
- Nem minden, az átadással érintett személyt tájékoztatnak megfelelően a döntésről, ellentétben a tagállamoknak a Dublini rendelet 19. cikk (1)-(2) bekezdéseiben és a 20. cikk (1)(e) pontban foglalt kötelezettségeivel. Az átadással kapcsolatos döntésről való elégtelen tájékoztatás meg is akadályozhatja a hatékony jogorvoslathoz való hozzáférést.
- A Dublini rendelet alapján valamennyi tagállamnak kötelezettsége valamilyen módon lehetőséget biztosítani az átadásra vonatkozó döntés megfellebbezésére. Ugyanakkor a gyakorlat számos okból jelentős eltérést mutat a jogorvoslat hatékonyságát illetően, ideértve a fellebbezés felfüggesztő hatályát. A hatékony jogorvoslat akadályozza többek közt a fogvatartás, a jogi segítségnyújtáshoz és jogi képviselőhöz való korlátozott hozzáférés, és az a tény, hogy az átadásra vonatkozó döntést nem egy tagállamban csak röviddel a kitoloncolás előtt közlik. A jelentés megállapítja, hogy a hatékony jogorvoslathoz való hozzáférés különösen azon harmadik országból származó állampolgárok számára korlátozott, akik nem nyújtottak be menedékkérelmet a megkeresést előterjesztő tagállamban.
- A jelentés megállapítja, hogy a menekültügyi eljáráshoz való hozzáférés a Dublini rendelet céljával ellentétben nem mindig biztosított visszavételkor és a felelősség átvállalása esetén. Ez számos tényezőnek köszönhető, többek között annak, hogy ezen eljárásokban az eredeti menedékkérelmet automatikusan visszavontnak tekintik, valamint az ismételt menedékkérelmek szigorú követelményeinek, és a menekültügyi eljáráshoz való hozzáférést korlátozó, kiszámíthatatlan eljárásoknak. Számos tagállam súlyosan korlátozza a menekültügyi eljáráshoz való hozzáférést az ún. „ismételt kérelmezők” esetében, amikor a Dublini rendeletet már nem először alkalmazzák.

Sérülékeny csoportok a dublini eljárásban

A vizsgált tagállamok többségében a sérülékeny csoportok fogalmát nem definiálták, és formális eljárást sem folytattak a különleges szükségletekkel rendelkező személyek azonosítására. A tagállami gyakorlat nem egységes a menedékkérők orvosi vizsgálatának kérdésében sem. Noha a sérülékenységre önmagában nem eredményezi az átadásra vonatkozó döntés visszavonását, de jelentheti az átadás végrehajtásának elhalasztását. A kutatás rávilágít továbbá arra, hogy a dublini eljárás során az orvosi ellátás folytonossága nem mindig biztosított, köszönhetően annak, hogy néhány tagállam elmulasztja informálni a célországot az érintett személy egészségügyi állapotáról vagy betegségéről az átadást megelőzően. A speciális egészségügyi szükségletű személyek mellett, a Dublini rendelet hatálya alá tartozó olyan személyek háttéréről is kevés információ állt rendelkezésre, akik másfajta segítségre szorultak, például emberkereskedelem áldozatai voltak.

Befogadási feltételek és fogvatartás

A Dublini rendszer működése olyan Európa képét mutatja, amelyben változó színvonalú befogadó létesítményekkel és szociális ellátórendszerrel fogadják a menedékkérőket, akiket a dublini eljárás során gyakran olyan másodrendű csoportként kezelnek, akik kevesebb jogosultsággal rendelkeznek. A civil és jótékonyági szervezetek gyakran felbecsülhetetlen szerepet játszanak ennek a védelmi hiányosságnak az enyhítésében, és a nincstelen menedékkérők segítésében.

- A dublini eljárás hatálya alá tartozó menedékkérők befogadási feltételekhez való hozzáférést gyakran korlátozzák, mind a tervezett átadás előtt, mind a sikeres átadást követően.
- Több tagállamban a dublini eljárás hatálya alá tartozó kérelmezőket külön szálláson helyezik el, és/vagy az elszállásolásuk csak egy megadott időre vonatkozik, például az átadásról szóló döntés kézhez vételéig.
- Néhány tagállamban a szálláshoz való hozzáférés a férőhelyek hiánya miatt kiszámíthatatlan. Így a menedékkérők végső eszközként vagy a bírósághoz fordultak, vagy maguk hoztak létre kezdetleges telepeket.
- A befogadási körülmények és a szállások színvonala nagyfokú eltérést mutat mind a tagállamok között, mind azokon belül. Számos tagállamból érkeztek jelentések a befogadási feltételek elégtelenségéről és a szálláshelyek alacsony számáról, úgymint Görögországból, Olaszországból, Franciaországból és Svájcban, ahol ezek a hiányosságok elsősorban a dublini eljárás alá vont kérelmezőket érintik.
- A korábban menedékkérelmet benyújtó és a Dublini rendelet alapján visszaküldött menedékkérőket néhány tagállam kifejezetten bünteti például azzal, hogy kevesebb zsebpénzt kapnak, vagy olyan befogadó állomásokon helyezik el őket, ahol kevesebb szolgáltatás áll rendelkezésükre. A vizsgált tizenegy tagállamból kilenc rendszeresen alkalmazza a fogvatartást a dublini eljárás részeként. A fogvatartás átlagos időtartama jelentős különbséget mutat; az utazást megelőző 24 órától akár a teljes dublini eljárásra is kiterjedhet, amely akár 6 hónapot, vagy többet is igénybe vehet.
- A vizsgált tagállamok többségében az utazást megelőző fogvatartást szinte automatikusan alkalmazzák.

A Dublini rendelet gyakorlati megfontolásai

A tanulmány alapjául szolgáló tagállamok jelentős eltérést mutatnak a Dublini rendelethez kapcsolódó átadáshoz, a közvetett bizonyításhoz és az időkorlátok betartásához való megközelítésüket illetően.

- A tagállamok többségében a Dublini rendelet alapján történő kiutasítás végrehajtása túlnyomórészt erőszakkal történik. Ugyanakkor Bulgáriában, Görögországban és Spanyolországban az önkéntes átadás fordul elő leggyakrabban. Néhány tagállam – például Hollandia és Szlovákia – speciális előírásokat alkalmaz a kísértől való kiskorúak átadására vonatkozóan. Aggályos gyakorlat figyelhető meg Németországban, ahol a dublini átadás végrehajtása néha belépési tilalom elrendelésével jár együtt.

- A Dublini rendelet által előírt határidőket általában tiszteletben tartják. Mindazonáltal előfordul, hogy egy tagállam megtagadja a menedékkérő kérelmének vizsgálatáért való felelősséget, amennyiben a határidő a kiutasítás előtt letelik. A dublini eljárás gyakori elhúzódásáról számoltak be Ausztriában és Németországban.
- Néhány tagállam viszonylag kiterjesztően értelmezi a 19. cikk (4) bekezdésben és a 20. cikk (2) bekezdésben alkalmazott „ismeretlen helyen tartózkodik” kifejezést, ilyen módon kiterjesztve az átadásra vonatkozó határidőt a maximális 18 hónapig.
- A közvetett bizonyítást illetően számos tagállamban viszonylag szigorúak a családi kötelekre vonatkozó bizonyítási követelmények, amely a vitás esetekben gyakran járt DNS-tesztek alkalmazásával.
- A legtöbb tagállam ritkán vállalja a felelősséget a 16. cikk (3) bekezdés alá tartozó esetkörben, amikor a menedékkérő bizonyítja, hogy a tagállam területét három hónapot meghaladó időtartamra elhagyta. A bizonyítási követelményeket a Végrehajtási rendelet II. sz. mellékletével összhangban alkalmazzák.

Tagállami együttműködés

A Dublini rendelet alkalmazásával kapcsolatos tagállamok közti kapcsolattartás és közigazgatási együttműködés általában jónak értékelhető, noha néhány alkalommal előfordult, hogy személyazonosítással összefüggésben helytelen és/vagy elégtelen információkat továbbítottak. A dublini rendszert alkalmazó tagállamok által gyakran alkalmazott, praktikus megoldások közé tartoznak a különböző kétoldalú megállapodások és Dublini koordinációs osztályokon dolgozók tapasztalatcseréje. Ausztria, Bulgária, Franciaország, Magyarország, Németország, Románia, Szlovákia és Svájc is kötött kétoldali megállapodásokat a 23. cikk rendelkezéseinek megfelelően. Ezen közigazgatási megállapodásoknak köszönhetően általában csökkent az átvételi kérelmek küldésére és megválaszolására fordított idő, és konkrét átadásokat érintő gyakorlati intézkedéseket is születtek. A Dublini rendelet kontextusán kívüli, kétoldalú visszafogadási egyezményeket kötöttek Bulgáriában, Görögországban és Olaszországban. A kutatás azt mutatja, hogy számos ponton aggályos ezen visszafogadási egyezmények végrehajtása és ezeknek a tagállamok jogi kötelezettségeivel való összeegyeztethetősége, különösen az Alapjogi Charta 18. cikke szerinti menedékjog biztosításával kapcsolatos kötelezettséget illetően.

Az Európai joggyakorlat átültetése

A kulcsfontosságú európai döntések tagállami alkalmazása változó és nem egységes. A tagállamok egy kisebb csoportja még mindig nem állította le hivatalosan a Görögországba irányuló átadásokat, ellentétben az Európai Emberi Jogi Bíróság és az Európai Unió Bírósága mérőföldkő jelentőségű döntéseivel, amelyek az ott tapasztalható menedékjogi eljárás rendszerszintű hiányosságaira és a befogadási körülményekre tekintettel megtiltották az oda irányuló átadásokat. Eltérő gyakorlat figyelhető meg továbbá az Európai Unió Bíróságának C-411/10 és C-493/10-es számú, egyesített ügyekben hozott kulcsfontosságú megállapításainak értelmezése során is.

***

Az újonnan átdolgozott Dublini rendelet alkalmazása során jelentős, humanitárius reformok várhatóak a dublini rendszer működésében. A jelentés számos olyan gyakorlati ajánlást tartalmaz, amely olyan tagállami hiányosságokra kínál megoldást, amiket a Dublini rendelet módosítása nem érint. Fontos megjegyezni, hogy ezen ajánlások közül néhány az ECRE hosszabb ideje hangoztatott álláspontját tükrözi, azonban mivel a tagállamok folyamatosan elmulasztották azon köteleességüket, hogy ezeket a hiányosságokat orvosolják indokolt ezeket itt megismételni. A leginkább problémás területek további

kutatására vonatkozó javaslatok szintén a jelentés részét képezik, amik további tanulmányok elkészítését teszik szükségessé.